

Реформаторські кроки у сфері вищої освіти, спричинені процесом імплементації нового Закону України «Про вищу освіту» (далі – Закон), наражаються на елементарне небажання вишівської спільноти скористатися можливостями автономії. Адже автономія – це не лише свобода, а й відповідальність за свої рішення, вибір, напрацювання, ідеї. Це відповідальність кожного конкретного університету (а не абстрактної системи в цілому) перед студентами, роботодавцями, державою за освітній продукт і послуги, які він надає. Гадаю, саме в цьому криється причина запеклих дискусій навколо процесу імплементації Закону. Одна з них – про створення нового Переліку галузей і спеціальностей для освіти і науки. Здавалося б, що тут складного – перелічити спеціальності, за якими виші готуватимуть студентів. Та все не так просто.

Чинний перелік дістався нам у спадок, із незначними модифікаціями, від Радянського Союзу. Часи змінювалися, а ринок праці і вища освіта так і жили фактично у паралельних світах. Більше того, це був навіть не один перелік, а окремо для бакалаврів, окремо для спеціалістів і магістрів, окремо для науковців. А згідно з новим Законом має бути створена одна єдина класифікація.

Концепцію реформування запропонувала Академія педагогічних наук України на основі Міжнародної стандартної класифікації освіти (МСКО-2013), яку погодили 195 країн – членів ЮНЕСКО і ООН і яку використовують у ЄС. Ця класифікація дуже відрізняється від досі чинної у нас. Для порівняння: у МСКО визначено 80 спеціальностей, згрупованих у 29 галузей. Наш освітній перелік – 525 спеціальностей і 47 галузей.

Для кожної спеціальності потрібно створити окремий освітній стандарт – чого очікує держава від випускника на виході з університету і що важливо для організації якісного навчання. 525 спеціальностей – це 525 стандартів. Наука, виробництво і ринок праці не стоять на місці, а вища освіта не має змоги вчасно і гнучко реагувати на їхні потреби. Бо часто змінювати перелік спеціальностей і таку кількість стандартів – нереально. Та яке там змінювати! До багатьох спеціальностей руки так і не дійшли – стандартів освіти для них досі не створено.

Вибір на користь нової класифікації галузей і спеціальностей, орієнтованої на міжнародну практику, дуже важливий, бо означає курс на глобалізацію освіти й економіки, відрив від пуповини радянського планового народногосподарського комплексу, обслуговувати який і була покликана система напрямів (спеціальностей) і галузей освіти, що нею ми користуємося донині.

<...> Орієнтуючись на МСКО, нашій університетській спільноті пропонують зменшити перелік галузей (до 27–29) і спеціальностей (до 80–100), водночас розширивши їхнє змістове наповнення. Однак питання кількості

спеціальностей спричинило палкі суперечки. Бо їх скорочення істотно вплине на систему освіти.

Як саме? Насамперед вона зможе гнучкіше, швидше й адекватніше реагувати на потреби ринку праці. Наприклад, університет хоче готувати студентів за певною спеціальністю. Отримує ліцензію і сам визначає, як формувати освітню програму й організовувати навчальний процес. Орієнтуючись при цьому на освітній стандарт. Проте якщо раніше стандарт жорстко регламентував зміст навчання, то тепер усе змінюється. За новим Законом вишам ніхто не вказує, які дисципліни є обов'язковими чи необов'язковими. Усе вирішує сам навчальний заклад. Готуючи фахівців за певною широкою спеціальністю, виш може запровадити програму, яка надає вужчу, особливо затребувану на ринку праці спеціалізацію. І для цього не потрібна нова ліцензія. Якщо університет акредитує свої освітні програми – випускники отримують диплом державного зразка. Якщо ні – диплом вишу. І невідомо, який буде авторитетнішим для роботодавців. Це залежить від репутації ВНЗ.

<...> Перелік галузей і спеціальностей для освіти і науки має бути ухвалений уже незабаром. А. Шевцов, начальник Управління ліцензування, акредитації та нострифікації МОН, пояснює: «Відповідно до нового Закону про вищу освіту відсутність нового затвердженого КМУ переліку галузей/спеціальностей гальмує створення нових стандартів освітньої діяльності і стандартів вищої освіти, а отже, реформу системи ліцензування та акредитації в цілому. Всі розуміють, що кардинальні зміни у цій сфері робити потрібно, і якомога скоріше. Відповідальність рішення занадто висока, щоб забути принцип «Сім разів відміряй – один раз відріж, а потім іще сім разів перемиряй». Ідеться про майбутнє України як держави, гідної сучасного постіндустріального інформаційного суспільства. Адже кардинально новий перелік – це зовсім нова топологія вищої освіти і наукових шкіл України. А це інтереси не тільки нинішніх мільйонів студентів, викладачів, роботодавців, науковців, а й майбутніх поколінь (принаймні йдеться про найближчі 20–30 років!)» *(Онищенко О. Заручники «ставкацентризму» // Дзеркало тижня. Україна (<http://goo.gl/l7mk6q>). – 2015. – 23.01).*